

Titel: God, in de stem van een dunne stilte

Preek over: 1 Koningen 19

Paaskerk Baarn, 6 mei 2012

Ds. M.M. Kool-Mout

Themaviering in het kader van jaarthema Compassie

Compassie dat heeft alles te maken met verbondenheid. Dat je vanuit het besef dat je als mensen met elkaar in verbinding staat, deelt in wat een ander vreugde, maar ook in wat pijn doet, dat je deelt in vrijheid, maar ook in wat onvrij maakt. Als je uitgaat van die verbinding, dan zorg je er dus voor, dat de ander niet wordt gekwetst of buiten gesloten door wat je doet of zegt. Dat je met respect, met mededogen de ander tegemoet treedt. In plaats van met angst of argwaan. Heeft dit met God te maken? Alles zegt de één...Niets zegt de ander...De samenstellers van Catechismus van de Compassie hebben er voor gekozen om God op te nemen als een van de grondwoorden van Compassie.

En dat is mooi. Maar ook verrassend. Want dat zal niet ieder zo maar beamen.

Dat die twee bij elkaar horen. Niet altijd heeft God, wat mensen onder God verstaan, geleid tot compassie. In naam van God werd en wordt gestreden zijn er mensen gedood, gekleineerd, de mond gesnoerd. Wat hebben compassie en God dan met elkaar te maken? daarover zal het vandaag gaan.

Overweging

Wat kunnen we eigenlijk over God zeggen?

Van Augustinus is de uitspraak,

dat als je over Hem spreken wilt en je begrijpt wat je zegt,

dan is het God niet. Wie meent God te kunnen begrijpen,

die laat zich bedriegen door zijn eigen gedachten...

“Geen woord kan jou aanbidden...niet god die wij ons dromen ben jij...geen gulden regel, rond getal”. Zo dicht Oosterhuis, in het lied wat we juist zongen.

Uiteindelijk, in navolging van Augustinus, kunnen we niet definiëren wie of wat God is.

Als God bestaat, dan groter dan ons hart. Groter, anders dan het bereik van onze taal...

Voor velen is het een vreemd, verwarrend verhaal geworden.

En dat maakt dat we het nodig hebben, ons steeds opnieuw weer op die vraag te oriënteren:

Wat houdt het eigenlijk in, wat heb ik lief als ik God lief heb, waar geloof ik in?

Daarover nadenken, dat is denken over een wijze van leven. Waar verbind je je aan? Waar ga je voor? Want god staat ook daarvoor: het hoogste goed, dat waar mensen zich helemaal aan geven...En dat kan in de praktijk van alles zijn.

Wat is hier en nu god voor mensen? Dat is de vraag waar de theologie zich mee bezig houdt.

Wat noemen mensen god? Waar lopen ze achteraan? Wat maakt eigenlijk de dienst uit? Is dat je carrière, de invloed die je hebt of hebben wilt, de meerwaardigheid van de sterke, de snelle en jonge...Niemand zal zulke zaken god noemen, maar des te meer kan het onbewust wel die rol krijgen, als ‘god’ functioneren. De bijbel staat vol van zulke goden, Baals worden ze wel genoemd; heersers, machthebbers, farao's, mensen die onderdrukken, uitbuiten, buitensluiten, een wereld wordt er in weerspiegeld, niet anders dan de onze.

In de bijbel is slechte ruimte voor Een die waardig is God te genoemd te worden.

Het hoogste goed, de laatste waarheid in de bijbel, is de bevrijding van mensen uit alles wat hen gevangen houdt, uit alles wat hen onteigent. Daarom heet de God van de bijbel,

Bevrijder God en Ik zal er zijn.

Die naam wordt uitgelegd, toegelicht en verklaard, gezocht en gedaan...in verhalen in beelden over mensen die in opstand komen tegen onrecht, die elkaar bevrijden uit eenzaamheid en angst, Zulke mensen ‘leven’ de Naam. Maken haar geloofwaardig.

‘In God leven wij, bewegen wij en zijn wij’ die woorden van Paulus, dat zijn voor mij dierbare woorden uit de bijbel. God als de ruimte die ons omvat, dat wat ons draagt, wat maakt dat wij mens zijn...die ons voedt en doet leven... Wij leven in God, zoals zou je kunnen zeggen, een vis in de zee, of dichterbij, zoals een kind in de buik van zijn moeder.

Een verborgen aanwezige, die soms even oplicht. En mensen kunnen dat op heel verschillende momenten ervaren, en zo sporen van God ontdekken in hun eigen bestaan.

Wanneer we er over praten, in kringen, dan komen er ervaringen op van die momenten dat je je geborgen voelt, getroost wordt, momenten van veerkracht, maar ook van kritisch luisteren, fel ingaan tegen het onrecht wat je ziet gebeuren...oplaaiend protest. Ja ook daarin licht God op.

Karen Armstrong die veel heeft geschreven over God, hoe zij/hij er in al die verschillende godsdiensten en culturen uitziet, aangesproken, aangeroepen, verbeeld en aanbeden wordt, meent dat het beter zou zijn als al die verschillende beelden omgesmeden zouden worden tot een algemene god. We moeten niet langer spreken van een joodse god, een christelijke of islamitische god...Laten we toegaan naar een algemeen, liefst onpersoonlijke god, maar wel een die barmhartig is.

In het bijbelse geloofsverhaal gaat het niet over god in het algemeen, daar gaat het over god als de stem die tot gerechtigheid oproept. De God van de bijbel is er een van compassie, van verbinding met wie arm, kansloos is in de wereld waar juist zij aan de rand komen te staan. Ik zal er zijn, waar dat gebeurt licht God op...Als de zon die je verwarmt, als een licht op je pad, als je niet weet waar je het zoeken moet als een moeder die haar kind op de heup draagt, als een vader die je beschermt. Als rots, als vriend.... als arend die zijn vleugels onder je uitspreid en je opvangt als je dreigt te vallen... als levenskracht...jij zal op je beide voeten worden gezet. Kostbare beelden zijn, En soms gebeurt het, dat een bepaald beeld zich aan je hecht. Dat je er mee verbonden raakt, dat een beeld je dragen gaat.

Ik las een stukje van een interview met een joodse man van in de 80. Het ging over de vraag wat nu, na Auschwitz, zijn beeld is van de mensheid. Hij zei, als ik moet geloven dat de mens slecht is, dan vind ik het zo hopeloos worden, liever verkies ik, te denken dat mensen wel deugen. De interviewer, ook een jood, vroeg of hij wel eens in Jad Vashem was geweest. Daar waar alle feiten, alle namen zijn gedocumenteerd van de Shoa. Ja daar was hij geweest, vele malen zelfs. Hij reageerde: Je ziet al dat verleden onder ogen en je zegt: en nu leven! Dat moet je maar kunnen zei de interviewer. Ach zei de ander, dat moet je elkaar leren!

Dat moet je elkaar leren! In zo'n mens verschijnt God. Zo geloof ik. Hier stijgt een mens toch uit boven zichzelf...Tegen alle ervaringen in, blijven vasthouden aan het goede, terugkeren naar dat wat je levenskracht geeft, Een echt levend mens, dat is een verschijning van God. Je komt, zo maken we op uit al die verhalen van de Schrift, God op het spoor, waar mensen opnieuw beginnen met menszijn. In de bijbelse verhalen en de liederen wordt je gezegd dat je God niet ver weg hoeft te zoeken. Je mag hem/ haar vinden in je eigen leven, op die momenten dat je ooit zelf opnieuw begonnen bent, dat je bleef volharden, dat je trouw bent geweest aan een ander. Dat je vandaag de kracht vindt om lief te hebben, en dat je hoopt die kracht morgen ook weer hoopt te vinden. Dat je probeert samen met anderen met wat spaak is gelopen, niet in de haak is, een nieuw begin te maken.

En er zijn mensen die het doen...Kijk maar zegt de bijbel dan ook.

Zonder iets over het hoofd te zien van het kwade, de dood, het verderf, de ontrouw die er ook is, nooit zal de Schrift zich er bij neerleggen, altijd blijft zij geloven in de ieder mens zich kan bekeren. Kan veranderen.

En van Elia leren we iets van dat geheim. Van hoe en waar die verandering zich kan voltrekken. Moegestreden, aan het einde van zijn krachten is hij de woestijn in getrokken. Na veertig dagen en nachten is hij bij de Horeb aangekomen, de berg van God. Terug naar de plek waar het met Mozes was begonnen...Een mooi beeld is dat, terug naar de bron zou je kunnen zeggen. Wat brengt je hier Elia? Ach Heer, ik heb zo voor uw verbond van liefde gestreden, maar de mensen keren zich er van af en nu sta ik alleen.

Kom naar buiten Elia! De profeet mag zich niet in de spelonk verbergen. Naar buiten, ga staat op de berg, op de berg van de Thora...ga staan voor het aangezicht van de Eeuwige.

En zie de Heer ging voorbij. Maar niet in het geweldige stormwind, die de bergen verscheurde en de rosten verbrijzelde, niet in de aardbeving, die maakte dat alles op zijn grondvesten schudde, niet in het vuur, dat bliksemde vanuit de hemel, maar in het gefluister van een zachte bries, eigenlijk staat er: in de stem van een dunne stilte, daar was God. In het

fragiele, dat nauwelijks hoorbare. Dat wil zeggen, aan de onderkant, de grens van wat je kunt waarnemen, kunt zien, kunt horen, in dat hele fragiele, daar klonk die stem: wat doe jij hier Elia?

En zo kan je dat overkomen, oog in oog met het fragiele, het tere, het kleine, het breekbare dat het heilige zich aan je openbaart...Dat je zo ergens aan de rand van alles wat je bezighoudt, die vraag hoort, wat doe je hier...

Elia moest de Horeb verlaten, alsof God zegt, je bent er niet om je voorgoed terug te trekken, in deze veilige meditatieve ruimte, sta op, je moet terug naar de mensen. Mijn Naam is ik zal met je mee gaan, in liefde, in trouw. Het verhaal tekent dat geheim uit, het beschrijft een ervaring van God, zoals die in de herinnering is gegroeid en bewaard en overgedragen. Als wij dit lezen, dan kan het een uitnodiging worden aan ons zelf.

Ga leven, leer het elkaar...want het kan.

Het woord over de liefde, het is in de wereld, het woont in ons midden...het gaat met ons mee.

Roepende stilte, verre stem, als jij bestaat, best in hen

in mensen in ons midden, in ons, besta in mij.

Dat het zo mag zijn.